Nr 20.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 4, 7 och 11 §§ i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.; given Stockholms slott den 31 december 1925.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 4, 7 och 11 §§ i lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om ändrad lydelse av 4, 7 och 11 §§ i lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Härigenom förordnas, att 4, 7 och 11 §§ i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skola i nedan angivna delar erhålla följande ändrade lydelse:

4 §.

Mom. 1. Distriktsbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst niohundrafemtio kronor jämte två ålderstillägg, vartdera å etthundra kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring ävensom därjämte antingen förses med tjänlig bostad, bestående av minst ett rum och kök jämte uthus och, där så lämpligen kan ske, planteringsland, samt nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock med minst tvåhundrafemtio kronor.

Distriktsbarnmorska skall — — — — — — — tillhandahållas telefon.

Därest hinder — — — — — — — — — — — — — — — dagar årligen.

Mom. 2. Fråga angående — — — — — — — — — — ej överklagas.

Det åligger länsstyrelsen tillse, att vederbörande kommun eller kommuner ställa sig av barnmorskestyrelse sålunda meddelat beslut till efterrättelse. För detta ändamål äger länsstyrelsen att, där sådant finnes vara av nöden, förelägga lämpliga viten.

7 §.

Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med tvåhundrafemtio kronor. Där distriktets kommun eller kommuner deltaga i landsting, bidrager detta med minst tvåhundrafemtio kronor för år räknat.

De till — — — — — — — — — — — — — — — — av statsmedel.

11 §.

Reservbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst femhundra kronor. Till reservbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med etthundra kronor och vederbörande landsting eller stad med minst fyrahundra kronor.

Vid uppehållande — — — — — — — erforderliga förbrukningsartiklar.

Utöver vad — — — — — — — — — tillförsäkrats distriktsbarnmorska

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 december 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Möller, anmäler frågan om ändring i vissa delar av gällande lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. samt anför därvid följande:

I skrivelse den 18 oktober 1924 framlade medicinalstyrelsen ett förslag om ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen den 28 mars 1919 (nr 138) om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. Detta förslag innebar i huvudsak att den i nyssnämnda lag bestämda minimiavlöningen till *distriktsbarnmorska* skulle höjas samt att i sammanhang härmed statens och landstingens bidrag till distriktsbarnmorskas avlöning skulle fastställas till förhöjda belopp.

Då förslagets genomförande skulle för landstingen medföra en avsevärd årlig merkostnad, fann jag det nödvändigt att lämna landstingen tillfälle att yttra sig över förslaget innan detsamma upptogs till slutlig prövning. På grund härav kunde förevarande fråga icke framläggas för 1925 års riksdag.

Sedan numera samtliga landsting avgivit yttranden över förslaget torde ärendet böra företagas till avgörande. I sammanhang härmed ber jag att få till behandling upptaga ett av medicinalstyrelsen senare väckt förslag om ändring i ytterligare en paragraf av berörda lag. Sistnämnda förslag, som av styrelsen framställdes i skrivelse den 5 augusti 1925, avser dels en förhöjning av den minimiavlöning som enligt lagen i fråga skall utgå till *reservbarnmorska*, dels ock införande av statsbidrag till reservbarnmorskas avlöning.

Jag anhåller att till en början få behandla det förslag som rör distriktsbarnmorskorna och vill då först lämna en redogörelse för nu gällande bestämmelser angående dessa barnmorskors avlöningsförmåner.

I. Distriktsbarnmorskorna.

Enligt stadgandena i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall distriktsbarnmorska i årlig lön åtnjuta minst åttahundra kronor jämte två ålderstillägg, vartdera å etthundra kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring. Därjämte skall distriktsbarnmorska *antingen* förses med tjänlig bostad, bestående av minst ett rum och

kök jämte uthus och, där så lämpligen kan ske, planteringsland samt nödigt bränsle, *eller* ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock med minst tvåhundrafemtio kronor (4 § mom. 1 första stycket).

Härförutom skall distriktsbarnmorska åtnjuta gottgörelse för alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt skall, där så lämpligen kan ske, kostnadsfritt tillhandahållas telefon (4 § mom. 1 andra stycket).

Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmåner ävensom rörande ersättning för sådan förmån skall i händelse av tvist hänskjutas till barnmorskestyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dylikt beslut får icke överklagas (4 § mom. 2).

Utöver den fasta avlöningen äger distriktsbarnmorska att för varje förrättning och rådfrågning undfå ersättning enligt taxa, som fastställes av barnmorskestyrelsen. I taxan skall barnmorskan tillförsäkras fria resor till och från förrättningsstället (5 § första stycket).

De till distriktsbarnmorska utgående avlöningsförmånerna bestridas av den eller de till distriktet hörande kommunerna. Av dem tillhandahålles även gottgörelse för förbrukningsartiklar samt för telefon (6 § första stycket).

Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med tvåhundra kronor. Där distriktets kommun eller kommuner deltaga i landsting, bidrager landstinget med minst tvåhundra kronor för år. De till distriktsbarnmorska utgående ålderstilläggen bestridas av statsmedel (7 §).

Förutom de i lagen omförmälda avlöningsförmånerna åtnjuta distriktsbarnmorskorna för närvarande dyrtidshjälp av statsmedel. Sådan utgår med det belopp varmed barnmorskans inkomst, dyrtidshjälp av statsmedel ej inberäknad, under föregående år understigit 1,500 kronor, dock högst med 200 kronor. (Kungörelse den 8 maj 1925, nr 208.)

Allmänna svenska barnmorskeförbundets framställning av år 1922.

Vid allmänna svenska barnmorskeförbundets möte i Falun år 1922 voro distriktsbarnmorskornas ekonomiska förhållanden föremål för behandling. Mötet beslöt att till medicinalstyrelsen ingå med fyra framställningar i detta ämne.

Den första av dessa framställningar avsåg att bereda distriktsbarnmorskorna *bättre bostäder*. För vinnande av detta syfte föreslogs, att i 1919 års lag skulle beträffande bostaden införas följande bestämmelser:

»Kommunen förser barnmorskan med en i gott stånd varande bostad, som bör godkännas av barnmorskestyrelsen. Den bör bestå av minst två rum och kök, vindskontor, källare och övriga nödiga uthus. I närheten av bostaden bör finnas tillgång till gott och rikligt vatten. Behövliga reparationer av bostaden, som skall av barnmorskan väl och omsorgsfullt vårdas, bekostas av kommunen. Dessutom tillhandahåller kommunen barnmorskan vid bostaden fritt bränsle i tillräcklig mängd och av god beskaffenhet.»

I den andra framställningen föreslogs, att de båda *ålderstilläggen* till distriktsbarnmorskorna skulle höjas från 100 till 250 kronor.

I den tredje framställningen hemställdes, att *ödebygdsbarnmorskorna* i likhet med vissa läkare skulle få räkna dubbla tjänstår, om de förbunde sig att stanna visst antal år i vederbörande distrikt.

Den fjärde framställningen berörde icke distriktsbarnmorskorna utan avsåg endast *de kommunalt anställda barnmorskorna* och åsyftade att göra dessa barnmorskors anställning fastare.

Yttranden.

Över samtliga ifrågavarande framställningar inhämtade medicinalstyrelsen utlåtanden från länsstyrelserna och barnmorskestyrelserna i riket, varjämte ett stort antal tjänsteläkare till medicinalstyrelsen inkommo med yttranden i frågan.

I de avgivna utlåtandena blevo de av barnmorskeförbundet föreslagna bestämmelserna om *distriktsbarnmorskas bostad* avstyrkta av flertalet länsstyrelser och barnmorskestyrelser. Såsom skäl för avstyrkan anfördes i allmänhet att det vore för tidigt att nu göra ändring i gällande bestämmelser angående bostaden, då ju den genom 1919 års lag införda distriktsbarnmorskeorganisationen ännu icke blivit genomförd på alla håll. I en del yttranden framhölls att distriktsbarnmorska ofta icke hade behov av mer än ett rum och kök och att i de fall, då distriktsbarnmorska fått två rum och kök, det ena rummet stundom brukade stå oanvänt eller vara uthyrt. I vissa utlåtanden anfördes att många distriktsbarnmorskor redan erhållit två rum och kök. En del myndigheter uttryckte farhågor för att de ifrågasatta bestämmelserna skulle föranleda ekonomiska svårigheter för de kommuner, som måste anskaffa ny eller ändrad barnmorskebostad.

Barnmorskeförbundets förslag om *höjning av ålderstilläggen* tillstyrktes av flertalet myndigheter. Sju länsstyrelser och fem barnmorskestyrelser avstyrkte emellertid detsamma.

Förslaget om *dubbel tjänstårsberäkning för ödebygdsbarnmorskor* vann icke någon synnerlig anslutning; allmänt framhölls dock lämpligheten av att barnmorskorna i ödebygderna erhölle några ekonomiska fördelar framför andra distriktsbarnmorskor.

Förslaget om *fastare anställning av de kommunalt anställda barnmorskorna* blev av de flesta myndigheterna och tjänsteläkarna avstyrkt. Såsom skäl härför anfördes, att åtgärder med avseende på dessa barnmorskor vore obehövliga, då den under genomförande varande barnmorskeorganisationen byggde på distriktsbarnmorskor, vilka hade fast anställning av den art barnmorskeförbundet förordat.

Medicinalstyrelsen den 18 oktober 1924.

Med överlämnande av samtliga i frågan avgivna yttranden har medicinalstyrelsen i sin förenämnda skrivelse den 18 oktober 1924 framställt förslag i ämnet.

Medicinalstyrelsen har därvid till en början meddelat, att styrelsen för åvägabringande av utredning rörande distriktsbarnmorskornas ekonomiska förhållanden från barnmorskestyrelserna i riket infordrat uppgifter *dels* angående antalet förlossningar, som under tiden från den 1 juli 1923 till den 1 juli 1924 förrättats av distriktsbarnmorskorna, *dels ock* beträffande beloppet av de kommunala lönetillskott, som för närvarande tillkomme distriktsbarnmorskorna utöver den i lag fastställda minimiavlöningen.

Resultatet av den sålunda verkställda utredningen har medicinalstyrelsen sammanfattat i följande två tabeller:

Tabell I angående antalet förlossningar, utförda av distriktsbarnmorskor under tiden 1 juli 1923—30 juni 1924.

Län	Antal barnmorskor med följande antal förlossningar							
	under 10	10—19	20—29	30—39	40—49	50 och däröver	Summa distrikts-barn-morskor	därav % under 30
1. Stockholms län	7	13	17	18	9	2	66	56 %
2. Uppsala »	2	9	15	10	5	4	45	58 %
3. Södermanlands »	—	4	20	14	11	11	60	40 %
4. Östergötlands »	—	2	16	26	12	17	73	25 %
5. Jönköpings »	1	8	14	14	8	18	*) 63	37 %
6. Kronobergs »	—	3	7	15	11	12	48	21 %
7. Kalmar »	—	3	12	17	13	20	65	23 %
8. Gotlands »	—	—	4	3	3	1	11	36 %
9. Blekinge »	1	2	3	15	10	15	46	13 %
10. Kristianstads »	—	3	5	14	6	7	35	23 %
11. Malmöhus »	4	20	23	19	8	3	77	61 %
12. Hallands »	—	6	8	18	4	14	50	28 %
13. Göteborgs o. Bohus »	—	8	19	24	14	15	80	34 %
14. Älvsborgs »	—	17	31	22	19	22	111	43 %
15. Skaraborgs »	—	3	17	23	20	14	77	26 %
16. Värmlands »	—	13	24	22	14	25	98	38 %
17. Örebro »	1	4	19	13	7	21	65	37 %
18. Västmanlands »	—	5	11	13	10	16	55	30 %
19. Kopparbergs »	3	11	17	23	17	29	100	31 %
20. Gävleborgs »	—	6	9	12	11	29	67	22 %
21. Västernorrlands »	1	7	14	14	17	21	74	30 %
22. Jämtlands »	2	7	18	16	13	8	64	42 %
23. Västerbottens »	3	29	26	19	15	21	113	51 %
24. Norrbottens »	7	6	13	12	11	25	74	35 %
Summa	32	189	362	396	268	370	1,617	36 %
%	2	11.6	22.4	24.5	16.6	22.9	100	

*) Från 6 barnmorskor ha uppgifter ej kunnat erhållas.

I anslutning till de i dessa två tabeller sammanfattade siffrorna har medicinalstyrelsen vidare anfört i huvudsak följande:

Då den nuvarande barnmorskeorganisationen infördes hade man utgått ifrån att en distriktsbarnmorska skulle hava att biträda vid i medeltal 40 till 50 förlossningar årligen. Av tabell I framginge emellertid, att 36 procent av distriktsbarnmorskorna årligen förrättade ett mindre antal förlossningar än 30, att 24.5 procent förrättade 31—39 förlossningar per år och att endast 39.5 procent utförde mer än det beräknade normala antalet förlossningar om året. Dessa siffror ådagalade att barnmorskornas arbete på sina håll icke toge deras tid tillfullo i anspråk. Det kunde ligga nära till hands att söka vinna rättelse i detta förhållande genom att öka barnmorskedistriktens areal. Den nuvarande barnmorskeorganisationen vore emellertid ännu icke fullt genomförd. Omkring 500 kommunalt anställda barnmorskor kvarstode alltjämt å sina tjänster med stöd av övergångsbestämmelserna till 1919 års lag. Innan detta antal nedgått med minst 75 procent vore det svårt att överblicka möjligheten av en minskning av barnmorskedistriktens antal. För närvarande vore det i allt fall för tidigt att vidtaga några åtgärder i ifrågavarande avseende.

Tabell II angående antal distriktsbarnmorskor, som uppburit kommunala lönebelopp utöver minimum, 400 kronor.

Län	Lönetillskott utöver 400 kronor								
	under 100 kr.	100 kr.	200 kr.	300 kr.	400 kr.	500 kr.	över 500 kr.	Summa	Antal distriktsbarnmorskor i länet
1. Stockholms län	—	7	6	6	20	4	17	60	66
2. Uppsala »	—	6	10	1	5	—	9	31	45
3. Södermanlands »	—	13	13	2	9	3	9	49	60
4. Östergötlands »	—	8	11	9	6	8	14	56	73
5. Jönköpings »	—	12	11	2	2	—	—	27	69
6. Kronobergs »	—	1	6	2	—	—	2	11	48
7. Kalmar »	1	5	3	—	7	—	—	16	65
8. Gotlands »	—	1	4	1	3	—	1	10	11
9. Blekinge »	—	8	10	1	1	—	1	21	46
10. Kristianstads »	—	4	2	1	6	—	5	18	35
11. Malmöhus »	—	10	9	2	13	3	12	49	77
12. Hallands »	—	4	2	—	1	—	5	12	50
13. Göteborgs o. Bohus »	—	3	4	4	—	—	—	11	80
14. Älvsborgs »	—	14	2	—	—	3	5	24	111
15. Skaraborgs »	1	6	5	2	1	—	1	16	77
16. Värmlands »	—	19	12	8	17	1	12	69	98
17. Örebro »	—	10	15	4	17	2	1	49	65
18. Västmanlands »	—	3	10	1	14	1	2	31	55
19. Kopparbergs »	—	15	19	4	27	—	8	73	100
20. Gävleborgs »	—	8	5	1	1	—	3	18	67
21. Västernorrlands »	6	2	1	—	1	—	—	10	74
22. Jämtlands »	3	8	18	2	1	—	—	32	64
23. Västerbottens »	—	15	22	1	9	—	3	50	113
24. Norrbottens »	—	5	18	—	14	—	9	46	74
Summa	11	187	218	54	175	25	119	789	1,623
%	0.7	11.5	13.4	3.3	10.8	1.5	7.4	48.6	100

Med hänsyn härtill finge man för ännu några år räkna med att distriktsbarnmorskornas praktik i ett stort antal fall icke uppnådde den omfattning, som från början beräknats. Orsaken till att praktiken icke uppnått beräknad omfattning vore säkerligen i främsta rummet att söka däri att på vissa orter, där tillgång till barnbördsanstalt funnes, befolkningen hänvände sig till sådan anstalt med förbigående av distriktsbarnmorskan i orten. Den inträdda minskningen av praktiken utövade emellertid ett avsevärt inflytande på barnmorskornas ekonomi.

De *årsinkomster*, som för närvarande vore förenade med en distriktsbarnmorskebefattning, kunde i genomsnitt beräknas till 1,500 kronor, fördelade på följande sätt:

Kommunallön	kronor	400: —
Landstingsbidrag	»	200: —
Statsbidrag (utan avdrag för pensionsavgiften)	»	200: —
Två ålderstillägg à 100 kronor efter 5 och 10 år	»	200: —
Praktikinkomster för 30—40 förlossningar årligen	»	250: —
Naturaförmåner eller ersättning härför samt eventuell dyrtidshjälp	»	250: —
	Kronor	1,500: —

Denna årsinkomst å omkring 1,500 kronor, d. v. s. 125 kronor i månaden, finge väl i de flesta fall anses alldeles otillräcklig för att giva barnmorskan tillfälle att amortera sina studieskulder och föra ett liv utan alltför stora försakelser. Andra med distriktsbarnmorskorna jämförliga befattningshavare, såsom distriktssjuksköterskor och småskollärarinnor, hade i genomsnitt något bättre lönevillkor än distriktsbarnmorskorna. Distriktssköterskornas löneinkomster kunde, förutom fri bostad, vedbrand och lyse, beräknas till omkring 1,700 kronor för år, varvid inkomst enligt taxa beräknats till i medeltal 500 kronor årligen. Småskollärarinnornas årliga löneinkomst kunde beräknas till 1,650 kronor jämte naturaförmåner (sv. förf.-saml. 1918, nr 760 och 792).

Av den i det föregående intagna tabell II framginge, att 51.4 procent av rikets distriktsbarnmorskor icke erhölle något kommunalt tillskott utöver minimilönen. Den nuvarande tvåårigа barnmorskeutbildningen ådröge vederbörande elev en kostnad av omkring 2,000 kronor. Då de flesta barnmorskorna bestrede dessa utgifter med lånade medel, ginge de ut i sin verksamhet tyngda av en stor skuldbörda. Skulle skulden infrias inom rimlig tid hade barnmorskan att i sin årliga budget beräkna en amorteringsavgift å 200 till 300 kronor förutom ränta.

Den verkställda utredningen syntes medicinalstyrelsen tydligt visa, att distriktsbarnmorskornas ekonomiska ställning icke vore tillfredsställande och att medel borde utfinnas att avhjälpa föreliggande missförhållanden.

Medicinalstyrelsen har härefter yttrat sig angående de olika utvägar som stode till buds för att förbättra distriktsbarnmorskornas ekonomi. Styrelsen har därvid till en början avvisat tanken att öka barnmorskornas praktikinkomster genom höjning av taxan. En sådan höjning skulle, framhåller styrelsen, i de flesta fall komma att träffa personer, som icke hade förmåga att bära den härigenom förorsakade ökningen i utgifter, och styrelsen hölle icke för troligt att barnmorskestyrelserna, som ägde att fastställa taxa för vederbörande läns barnmorskor, skulle komma att nu höja taxorna i någon avsevärd grad. Icke heller har medicinalstyrelsen funnit sig tilltalad av förslaget att höja ålderstilläggen, vilka därigenom skulle komma att bliva väl stora i förhållande till minimilönen. Mot det av ett par myndigheter framställda förslaget att tillerkänna distriktsbarnmorskorna ett tredje ålderstillägg å 100 kronor syntes ur organisatorisk synpunkt icke så mycket vara att erinra, men enligt medicinalstyrelsens mening vore tiden ännu icke inne för en dylik ytterligare löneförbättring åt ifrågavarande befattningshavare, utom det att statsutgifterna genom en sådan anordning skulle bliva avsevärt ökade.

För sin del har medicinalstyrelsen stannat vid att förorda en *höjning av distriktsbarnmorskornas lagstadgade minimilön.* Ifrågavarande höjning borde enligt styrelsens mening avse samtliga distriktsbarnmorskor och borde fördelas på alla de tre parter, som nu bära bördan av minimilönen. Höjningen syntes lämpligen böra upptagas till 150 kronor att till lika delar fördelas å staten, landstinget och de till vederbörande distrikt hörande kommunerna.

Beträffande kostnaderna för en dylik löneförhöjning har medicinalstyrelsen anfört följande:

Om hänsyn icke toges till uppgifterna i förenämnda tabell II och om man räknade med att för närvarande funnes omkring 2,000 distriktsbarnmorske-

tjänster, av vilka 1,623 vore besatta, kunde den årliga kostnaden för den av medicinalstyrelsen förordade löneförhöjningen beräknas uppgå till *högst* följande belopp:

för kommunerna omkring 100,000 kronor;
för landstingen » 100,000 » ;
för staten » 100,000 » .

Av den meromnämnda tabell II framginge, att 48.6 procent av distriktsbarnmorskorna redan åtnjöte lönetillskott av kommun med över 50 kronor. Under de närmaste åren kunde alltså kommunernas sammanlagda ökade tillskott beräknas till allenast omkring 50 procent av nyssnämnda kostnadsbelopp. Någon motsvarande minskning kunde emellertid ej uppkomma beträffande landstingens och statens bidrag, enär ifrågavarande bidrag utginge till samtliga distrikt och i distrikt där övergångsbestämmelser ännu tillämpades fördelades mellan de kommunalt anställda barnmorskorna inom distriktet.

Ett genomförande av det utav medicinalstyrelsen förordade förslaget skulle nödvändiggöra en höjning av riksstatsanslaget till statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor med omkring 100,000 kronor. Härjämte borde 4 § mom. 1 och 7 § i 1919 års lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. ändras i sådan riktning, att grundlönen angåves utgöra minst 950 kronor, varav 250 kronor skulle utgå från staten och minst lika mycket från landstinget. Likaså borde ändring ske i kungörelsen den 20 februari 1920 angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor samt i § 38 av gällande barnmorskereglemente.

Medicinalstyrelsen har härefter yttrat sig angående andra i nu förevarande sammanhang väckta förslag om förbättring av distriktsbarnmorskornas ställning och har i sådant avseende anfört i huvudsak följande:

Barnmorskeförbundets förslag att ändra bestämmelserna rörande barnmorskornas bostad hade mycket som talade för sig. De kvalifikationer på en tjänlig bostad, som förbundsstyrelsen gjorde gällande, vore alla väl grundade. Medicinalstyrelsen ville särskilt framhålla, att den ansåge en tjänlig barnmorskebostad böra hava en tillräcklig minimigolvyta, exempelvis 50 kvadratmeter. Styrelsen hölle dock före att nu gällande bestämmelser om bostaden kunde i huvudsak bibehållas oförändrade. Uppstode tvist om bostaden borde barnmorskestyrelsen enligt 4 § mom. 2 i 1919 års lag taga ställning till frågan och efter granskning av ingivna uppgifter om bostaden, eventuellt efter avsyning genom särskilt ombud, fatta beslut huruvida och i vad mån åtgärder borde vidtagas för att bostaden skulle kunna såsom »tjänlig» godkännas till barnmorskebostad. Ett sådant beslut kunde sedan av barnmorskan åberopas gent emot de till distriktet hörande kommunerna. En föreskrift om avsyning av *alla* barnmorskebostäder genom barnmorskestyrelsens försorg kunde medicinalstyrelsen icke tillstyrka.

En oklarhet i gällande föreskrifter hade visat sig föreligga därutinnan att barnmorskestyrelsens beslut angående naturaförmåner m. m., vilket beslut icke finge överklagas, ansetts icke kunna bringas till verkställighet gent emot tredskande kommuner annat än genom barnmorskas rättskrav vid domstol. Barnmorskornas ställning gent emot kommunerna vore emellertid så ömtålig, att de ej gärna anlitade domstolsvägen för att få sin rätt. Barnmorskorna vore för övrigt allt för svagt ställda i ekonomiskt hänseende för att våga sig på en långvarig rättegång rörande jämförelsevis små ekonomiska värden. Önskvärt vore därför att vederbörande barnmorskestyrelse kunde äga att med uttryckligt stöd av gällande författning vända sig till läns-

styrelsen i länet med begäran om dess medverkan till ifrågavarande besluts verkställighet. Medicinalstyrelsen ville därför föreslå ändring av 4 § i 1919 års lag i sådan riktning.

Några i ärendet hörda myndigheter hade framhållit att det lagstadgade minimum för ersättning för naturaförmånerna, 250 kronor, vore för lågt. Då det emellertid vore stadgat att nämnda ersättning skulle utgå »efter ortens pris», syntes det ligga i barnmorskestyrelsens hand att vid tvist sätta ett skäligt pris på naturaförmånerna så att ej barnmorskan tvingades att, oaktat ortspriset vore högre, nöja sig med minimum. Någon ändring av lagens stadgande i detta avseende syntes därför icke av behovet påkallad.

Bestämmelsen om fri telefon för barnmorska hade visat sig bereda svårigheter vid tolkningen. Då man ännu icke kunde göra stadgandet ovillkorligt, syntes emellertid någon ändring icke nu kunna genomföras. Uttrycket »där så lämpligen kan ske» finge väl anses avse dels möjligheten att utan orimlig kostnad inleda telefon till barnmorskans bostad, dels ock användbarheten av sådan telefon genom telefonnätets förekomst i olika delar av distriktet och i andra rummet abonnenternas antal därstädes. För att bereda frågorna om telefon en objektiv behandling borde desamma emellertid likställas med frågorna om naturaförmånernas utgörande och ersättande och alltså överlämnas i händelse av tvist till barnmorskestyrelsen. 4 § mom. 2 i lagen borde förtydligas i denna riktning. Vidare borde i 6 § uttrycket om telefon i stycket 1, punkt 2 förtydligas, så att kommunernas skyldighet att betala telefonkostnaderna bleve fullt klarlagd.

De förbättrade lönevillkor medicinalstyrelsen i det föregående förordat skulle givetvis även komma barnmorskorna i ödemarksdistrikten tillgodo. Ifrågavarande lönevillkor kunde dock icke väntas göra dessa distrikt begärliga, utan ytterligare åtgärder vore i detta avseende erforderliga. Styrelsen hade tänkt sig möjligheten att tilldela nämnda barnmorskor ett extra statsbidrag å 100 kronor, 150 kronor eller 200 kronor, allt efter distriktets belägenhet och beskaffenhet, och hade i särskild skrivelse den 18 oktober 1924 framställt förslag om proposition i detta ämne *). I samband härmed hade styrelsen helt avstyrkt barnmorskeförbundets framställning om dubbel tjänstårsberäkning för barnmorskorna i ödemarksdistrikten.

Barnmorskeförbundets framställning angående de kommunalt anställda barnmorskornas anställningsvillkor hade icke givit medicinalstyrelsen anledning att framställa något som helst yrkande. Ifrågavarande barnmorskor, vilkas antal för närvarande uppginge till omkring 500, grundade sitt kvarsittande å kommunal tjänst å övergångsbestämmelserna till gällande lag. Deras tjänster vore följaktligen stadda på avskrivning och skulle ersättas av distriktsbarnmorsketjänster enligt den nya organisationen.

Under åberopande av vad medicinalstyrelsen sålunda i skilda hänseenden anfört, har styrelsen hemställt att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna följande ändrade lydelse av 4, 6 och 7 §§ i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.:

4 §.

Mom. 1. Distriktsbarnmorska skall i årlig lön åtnjuta minst niohundrafemtio kronor jämte två ålderstillägg, vartdera å etthundra kronor, efter fem och tio års väl vitsordad tjänstgöring, ävensom därjämte antingen förses med

*) Förslaget refererat i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag, femte huvudtiteln, punkt 95.

tjänlig bostad, bestående av minst ett rum och kök och med en golvyta, förstuga inberäknad, av minst femtio kvadratmeter, jämte uthus och, där så lämpligen kan ske, planteringsland samt nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning för dessa naturaförmåner efter ortens pris, dock med minst tvåhundrafemtio kronor.

Distriktsbarnmorska skall — — — — — — — — tillhandahållas telefon.

Därest hinder — — — — — — — — — — — — — — dagar årligen.

Mom. 2. Fråga angående utgörande och beskaffenhet av naturaförmåner ävensom rörande ersättning för sådan förmån samt fråga angående kostnadsfri telefon för barnmorskan i hennes bostad skall, i händelse av tvist, hänskjutas till barnmorskestyrelsen, som härutinnan äger meddela beslut. Dylikt beslut, som ej må överklagas, må verkställas av vederbörande länsstyrelse.

6 §.

De till distriktsbarnmorska jämlikt 4 § mom. 1 första stycket utgående avlöningsförmåner bestridas, med åtnjutande av bidrag, varom i 7 § sägs, av den eller de till distriktet hörande kommunerna. Av dem tillhandahålles jämväl i 4 § 1 mom. andra stycket omförmälda gottgörelse för förbrukningsartiklar samt kostnaderna för fri telefon.

Medel, som erfordras för bestridande av samtliga i första stycket avsedda kostnader, utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskriven.

Höra till — — — — — — — — — — — — — — — kommuns andel.

7 §.

Till distriktsbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med tvåhundrafemtio kronor. Där distriktets kommun eller kommuner deltaga i landsting, bidrager detta med minst tvåhundrafemtio kronor för år räknat.

De till — — — — — — — — — — — — — — — av statsmedel.

Styrelsen för allmänna svenska barnmorskeförbundet den 26 mars 1925.

Mot medicinalstyrelsens ifrågavarande förslag har styrelsen för allmänna svenska barnmorskeförbundet i en till Kungl. Maj:t ställd skrivelse av den 26 mars 1925 framställt åtskilliga erinringar. Förbundsstyrelsen har därvid anfört bland annat följande.

Den föreslagna löneförhöjningen å 150 kronor vore för lågt tilltagen och skulle knappast medföra någon väsentlig löneförbättring. Distriktsbarnmorskorna borde i lönehänseende likställas åtminstone med distriktssköterskorna och erhålla en begynnelselön av minst 1,200 kronor jämte tre ålderstillägg, vartdera å 100 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring. Det vore vidare önskvärt att bestämmelsen angående bostad om ett rum och kök ändrades till två rum och kök med tillgång till rent vatten. Därjämte borde stadgas *dels* att om patient icke kunde eller ville betala i taxan bestämd avgift, barnmorskan skulle erhålla ersättning av distriktet, *dels* att barnmorskan skulle få behålla den lön, utöver den ordinarie, som hon en gång blivit tillerkänd inom sitt distrikt, *dels ock* att

barnmorska efter tre års oförvitlig, väl vitsordad tjänstgöring, icke skulle kunna uppsägas annat än för tjänstefel.

Yttranden.

Över det av medicinalstyrelsen framställda förslaget och förbundsstyrelsens nyssnämnda skrivelse hava utlåtanden infordrats och avgivits av samtliga landsting ävensom av styrelserna för svenska landstingsförbundet och svenska landskommunernas förbund. Därjämte hava de flesta barnmorskestyrelser yttrat sig i saken.

Den av medicinalstyrelsen föreslagna *höjningen av distriktsbarnmorskas minimilön* har tillstyrkts av alla landsting utom tre, av styrelserna för nyssnämnda båda förbund samt av flertalet barnmorskestyrelser. Två landsting och en barnmorskestyrelse hava föreslagit att minimilönen skulle höjas till 1,000 kronor och två landsting hava förordat införandet av ett tredje ålderstillägg å 100 kronor.

I de avgivna yttrandena hava emellertid tre landsting (Södermanlands läns, Malmöhus läns och Västerbottens läns) framhållit, att vissa barnmorskedistrikt vore för små och icke lämnade vederbörande barnmorska full sysselsättning. Styrelsen för svenska landstingsförbundet har anfört, att barnmorskekåren redan från början varit för stort tilltagen och att i den mån förlossningsavdelningar inrättats på landstingens sjukvårdsinrättningar barnmorskornas övertalighet blivit allt större. Då en onödigt stor barnmorskekår innebure ett slöseri med allmänna medel samt medförde en icke önskvärd reduktion av barnmorskornas inkomster, borde enligt styrelsens mening frågan om en minskning av antalet barnmorskor genom förstoring av barnmorskedistrikten göras till föremål för utredning.

Medicinalstyrelsens förslag angående *bestämmelser om golvytan i barnmorskebostäderna* har avstyrkts av åtta landsting samt av åtskilliga barnmorskestyrelser. Som skäl för avstyrkande har i allmänhet åberopats att lagbestämmelser i den föreslagna riktningen skulle medföra ekonomiska svårigheter för de kommuner, där ny bostad måste anskaffas. Tillika har framhållits att bestämmelser av antydd art vore ägnade att föranleda tvistigheter mellan barnmorskan och vederbörande kommun, vilket kunde hava till följd att det kommunala lönetillskottet utöver minimilönen bleve indraget.

Departementschefen.

I den proposition, som låg till grund för nu gällande lag om anställande av distriktsbarnmorskor (prop. nr 39 till 1919 års lagtima riksdag), förutsattes det att distriktsbarnmorska utöver sin kontanta avlöning och sina naturaförmåner skulle uppbära ersättning enligt taxa för i medeltal 40—50 förlossningar om året. Den av medicinalstyrelsen nu verkställda utredningen visar emellertid, att över 60 % av antalet distriktsbarnmorskor icke komma upp till nämnda antal förrättningar. Detta förhållande har medfört att flertalet distriktsbarnmorskors inkomster blivit lägre än vad man vid införandet av den nuvarande organisationen avsåg.

Över huvud taget torde den verkställda utredningen ådagalägga att distriktsbarnmorskornas ekonomiska ställning är mycket svag och att den icke motsvarar vare sig de betydelsefulla uppgifter, som åligga ifrågavarande kår, eller den rätt så krävande utbildning, som numera erfordras för tillträde till

barnmorskeyrket. Att distriktsbarnmorskornas avlöningsförhållanden måste förbättras har också framhållits i de allra flesta av de i ärendet avgivna yttrandena, och den brokiga mångfald av förslag, som i detta hänseende blivit framställda och av vilka jag i det föregående refererat endast de viktigaste, torde i sin mån utgöra ett vittnesbörd om att den nuvarande avlöningen allmänt erkännes vara allt för knapp.

Vid övervägande av de olika utvägar som stå till buds för att förbättra distriktsbarnmorskornas ekonomiska ställning har jag för min del funnit mig böra ansluta mig till det av medicinalstyrelsen framställda förslaget om *höjning av den lagstadgade minimilönen.* Ett genomförande av detta förslag skulle medföra en omedelbar inkomstförbättring för alla de distriktsbarnmorskor, som nu icke åtnjuta något kommunalt lönetillskott utöver minimilönen. Ifrågavarande barnmorskor, som för närvarande utgöra omkring halva antalet av samtliga distriktsbarnmorskorna, torde i allmänhet vara mest i behov av förbättrade villkor, och att det av medicinalstyrelsen framlagda lagförslaget särskilt tillgodoser deras intresse synes mig utgöra en förtjänst hos förslaget. Jag anser mig således böra förorda att 4 och 7 §§ i lagen om anställande av distriktsbarnmorskor ändras därhän, att distriktsbarnmorskas årliga lön fastställes till minst niohundrafemtio kronor samt att statens bidrag till nämnda lön bestämmes till tvåhundrafemtio kronor och landstingets bidrag till minst tvåhundrafemtio kronor.

Medicinalstyrelsen har i sitt yttrande i ärendet vidrört det förhållandet att en del barnmorskedistrikt äro för små för att giva vederbörande barnmorska tillräckliga praktikinkomster. Styrelsen har emellertid ansett tiden ännu icke vara inne för en reglering av barnmorskedistrikten i syfte att öka deras arealer. Jag är icke fullt övertygad om bärkraften av de skäl medicinalstyrelsen anfört till stöd för sin mening i detta avseende. Det synes mig antagligt att man redan nu skulle kunna, åtminstone i vissa län, genomföra en minskning av barnmorskedistriktens antal med ty åtföljande ökning av de kvarvarande distriktens ytvidd. En utredning härom synes mig påkallad, och sedan riksdagen fattat beslut i anledning av det utav mig i det föregående förordade lagändringsförslaget, torde jag komma att underställa Kungl. Maj:t förslag om anordnande av en sådan utredning. Jag vill emellertid betona att den föreslagna höjningen av distriktsbarnmorskornas minimilön synes mig behövlig under alla förhållanden och att jag därför anser det icke böra komma i fråga att uppskjuta denna löneförhöjning i avbidan på resultatet av en utredning angående ändrad distriktsindelning.

Det av medicinalstyrelsen framställda förslaget innefattar vidare ändring av lagbestämmelserna angående *distriktsbarnmorskas bostad* i syfte att för dylik bostad fastställa viss minimigolvyta. Med hänsyn till det motstånd förslaget på denna punkt väckt bland de myndigheter och korporationer, som yttrat sig över detsamma, finner jag mig icke kunna förorda vad medicinalstyrelsen härutinnan föreslagit.

Medicinalstyrelsen har ytterligare hemställt att till stadgandena i 4 § mom. 2 av förevarande lag måtte fogas ett tillägg av innebörd att barnmorske-

styrelses beslut angående distriktsbarnmorskas naturaförmåner skall kunna *verkställas av vederbörande länsstyrelse.* Som motiv för detta förslag har medicinalstyrelsen anfört, att ifrågavarande beslut för närvarande icke kunde bringas till verkställighet gent emot tredskande kommuner på annat sätt än genom barnmorskas rättskrav vid domstol, en utväg som barnmorskorna på grund av sin ömtåliga ställning till kommunerna icke gärna anlitade. Med hänsyn härtill vore det enligt medicinalstyrelsens mening önskvärt att vederbörande barnmorskestyrelse finge rätt att vända sig till länsstyrelsen i länet med begäran om dess medverkan till beslutens verkställighet.

Den av medicinalstyrelsen i detta avseende föreslagna lagbestämmelsen är emellertid av processrättslig natur och det lärer på grund härav vara uteslutet att införa densamma i en lag av sådan art som den nu förevarande. Över huvud taget synes det mig icke motiverat att giva barnmorskestyrelses beslut den rättsliga karaktär medicinalstyrelsen föreslagit. För vinnande av det utav medicinalstyrelsen avsedda syftet vill jag i stället förorda att till stadgandena i lagens 4 § mom. 2 fogas en bestämmelse av innehåll, att det åligger länsstyrelsen tillse att vederbörande kommun eller kommuner ställa sig av barnmorskestyrelse meddelat beslut angående distriktsbarnmorskas naturaförmåner till efterrättelse, för vilket ändamål länsstyrelsen skall äga att där sådant finnes vara av nöden förelägga lämpliga viten. En dylik bestämmelse, till vilken motstycken finnas bland annat i 26 § 2 mom. av gällande epidemilag och i 55 § 2 mom. av gällande hälsovårdsstadga, torde bliva lika effektiv som det av medicinalstyrelsen föreslagna stadgandet utan att lämna rum för de principiella betänkligheter som kunna göras gällande mot detta.

Slutligen har medicinalstyrelsen hemställt om visst förtydligande av bestämmelserna i lagens 4 § mom. 2 och 6 § första stycket angående distriktsbarnmorskas rätt till *kostnadsfri telefon.* Något dylikt förtydligande torde emellertid icke vara erforderligt, helst som Kungl. Maj:t i regeringsrätten den 11 september 1924 meddelat ett utslag, som synes vara tillräckligt vägledande i det av medicinalstyrelsen åsyftade hänseendet. I berörda utslag har nämligen Kungl. Maj:t, under åberopande av stadgandet i 4 § 2 mom. lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m., förklarat att en kommuns beslut att icke bifalla en av vederbörande distriktsbarnmorska gjord anhållan att telefon måtte tillhandahållas henne i hennes bostad icke utgjorde hinder för barnmorskan att hos barnmorskestyrelsen i länet göra framställning om tillhandahållande av ifrågavarande förmån.

Vad till sist angår det av medicinalstyrelsen berörda spörsmålet om särskilt statsbidrag till *distriktsbarnmorskor i ödemarksdistrikt* kommer jag att upptaga detta spörsmål i statsverkspropositionen till instundande riksdag i samband med behandlingen av frågan om anslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden (femte huvudtiteln, punkt 95).

De i det föregående berörda yrkandena angående distriktsbarnmorskorna, vilka icke blivit av medicinalstyrelsen framförda, föranleda icke något förslag från min sida.

Jag övergår nu till det av medicinalstyrelsen framställda förslaget om avlöningsförhöjning åt *reservbarnmorskorna*, för att därefter redogöra för den ekonomiska innebörden av såväl förslaget angående distriktsbarnmorskorna som förslaget angående reservbarnmorskorna.

II. Reservbarnmorskorna.

Jämlikt bestämmelserna i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. skall för fullgörande av distriktsbarnmorskornas åligganden under semester eller vid annat förfall inom varje landstingsområde finnas erforderligt antal fast anställda reservbarnmorskor (9 §). Reservbarnmorska skall av vederbörande landsting åtnjuta lön med minst tvåhundra kronor om året (11 § första stycket). Vid uppehållande av distriktsbarnmorskas tjänst äger reservbarnmorska tillika att av landstinget uppbära dagavlöning med minst tre kronor samt reseersättning, varjämte hon å tjänstgöringsorten skall förses med möblerat rum med värme och lyse (11 § andra stycket). Under tjänstgöring såsom distriktsbarnmorska åtnjuter reservbarnmorska gottgörelse av distriktets kommun eller kommuner för alla för förlossningsbiträde erforderliga förbrukningsartiklar samt erhåller för sina förrättningar ersättning enligt den för distriktsbarnmorskan i distriktet gällande taxan (11 § andra och tredje styckena).

Något statsbidrag till reservbarnmorskas avlöning utgår icke och icke heller åtnjuter reservbarnmorska någon dyrtidshjälp av statsmedel.

Medicinalstyrelsen.

Medicinalstyrelsen har nu, såsom jag nämnt i början av mitt anförande, i skrivelse den 5 augusti 1925 gjort framställning om höjning av den för reservbarnmorska stadgade minimilönen samt om införande av statsbidrag till reservbarnmorskornas avlöning.

I sin berörda skrivelse har medicinalstyrelsen meddelat att det kommit till styrelsens kännedom att svårigheter uppstått att besätta reservbarnmorskebefattningarna. Med anledning härav hade styrelsen funnit sig föranlåten att verkställa en utredning angående ifrågavarande barnmorskors verksamhet under åren 1923 och 1924. Resultatet av denna utredning har styrelsen sammanfattat i följande sju tabeller:

Tabell I. Antal reservbarnmorskebefattningar i riket den 1 januari 1925.

(Inom parentes landstingsbidraget.)

Stockholms län	4.	(300)	Älvsborgs län	6.	(800)
Uppsala län	2.	(200)	Skaraborgs län	4.	(600)
Södermanlands län	2.	(600)	Värmlands län	2.	(800)
Östergötlands län	3.	(600)	Örebro län	2.	(500)
Jönköpings län	3.	(500)	Västmanlands län	1.	(200)
Kronobergs län	3.	(600)	Kopparbergs län	3.	(500)
Kalmar län	4.	(800)	Gävleborgs län	4.	(500)
Gotlands län	2.	(600)		(1 vakant)	
Blekinge län	2.	(400)	Västernorrlands län	4.	(480)
	(1 vakant)		Jämtlands län	3.	(600)
Kristianstads län	2.	(1,050)	Västerbottens län	6.	(400)
Malmöhus län	4.	(800)		(3 vakanta)	
Hallands län	3.	(200)	Norrbottens län	—	(200)
Göteborgs och Bohus län	2.	(400)	Norrköpings stad	—	—

Summa 71, därav 5 vakanta.

Tabell II. Landstingsbidragets storlek den 1 januari 1925.

Kronor	200	300	400	500	600	700	800	1,050	Summa
Antal barnmorskor	6	4	14	12	17	—	16	2	71

Tabell III. Utnämningsår för nuvarande reservbarnmorskor.

År	1919	1920	1921	1922	1923	1924	Summa
Antal barnmorskor	1	7	9	13	23	13	66

Tabell IV. Reservbarnmorskorna, grupperade efter ålder.

Ålder	22—29 år	30—39 år	40—49 år	50 år eller mera	Summa
Antal barnmorskor	21	26	9	10	66

Tabell V. Reservbarnmorskorna, grupperade efter antalet förlossningar under året.

		Antal förlossningar							Summa barnmorskor	Medeltal förlossningar per barnmorska
År	Antal barnmorskor med	0	1—10	11—20	21—30	31—40	41—50	50		
1923	Förlossningar på station	11	28	5	—	1	—	1	46	6.6
	Förlossningar på förordnanden	3	11	19	9	3	—	1	46	15.5
	Samtliga förlossningar under året	—	5	20	13	5	1	2	46	22
1924	Förlossningar på station	17	32	10	1	1	—	1	62	6.9
	Förlossningar på förordnanden	1	14	28	13	7	—	1	62	18.0
	Samtliga förlossningar under året	—	5	22	19	14	—	2	62	25

Tabell VI. Reservbarnmorskorna, grupperade efter sammanlagd tid för förordnanden per år såsom distriktsbarnmorska.

År	0	Under 1 mån.	1—	2—	3—	4—	5—	6—	7—	8—	9—	10—	11—	12—	Summa
1923	—	2	3	5	7	9	5	3	5	4	2	1	—	—	46
1924	—	2	4	8	5	9	11	6	5	3	—	3	4	2	62

Tabell VII. Reservbarnmorskorna, grupperade efter deras fasta inkomster per år.

År	300 —	400 —	500 —	600 —	700 —	800 —	900 —	1,000 —	1,100 —	1,200 —	1,300 —	1,400 —	1,500 —	1,600 —	Summa	Medeltal per barnmorska
1923	1	—	2	3	3	7	7	3	4	7	2	3	2	2	46	1,000—1,100
1924	—	—	4	4	4	4	11	7	4	7	2	4	5	6	62	1,055—1,150

I anslutning till de sålunda återgivna tabellerna har medicinalstyrelsen meddelat, att styrelsen i berörda tabeller icke upptagit de reservbarnmorskor, som innehaft sin anställning under allenast tre månader eller kortare tid.

Medicinalstyrelsen har vidare anfört i huvudsak följande:

Av tabell IV framginge, att reservbarnmorskornas medelålder uppginge till innemot 35 år. Detta vore en högre ålder än man från början förutsatt. Man hade nämligen föreställt sig att de nyexaminerade barnmorskorna skulle eftersträva reservbarnmorskeplatserna för att därifrån lättare komma in på distriktsbarnmorskebanan.

Av tabellerna V och VI syntes, att reservbarnmorskorna i allmänhet icke hade full sysselsättning under hela året. Detta förhållande hade övat inflytande på deras inkomster, vilket även framginge av tabell VII. Det ungefärliga medeltalet för reservbarnmorskas årliga fasta inkomster (lön av landsting och dagarvoden under förordnanden) hölle sig vid 1,100 kronor. Då en distriktsbarnmorskas fasta inkomster efter intjänade ålderstillägg uppginge till *minst* 1,250 kronors värde och av medicinalstyrelsen föreslagits böra höjas med 150 kronor och då en reservbarnmorskas dagarvode till en del åtginge för hennes uppehälle under den mera tillfälliga vistelsen å tjänstgöringsorten, vore det tydligt att reservbarnmorskornas ekonomiska ställning vore svag och för en stor del av dem kunde betecknas såsom otrygg.

Reservbarnmorskorna fyllde en viktig uppgift i barnmorskeorganisationen. Funnes en duglig och tillräckligt talrik reservkår kunde alla vikariat och vakanser å distriktsbarnmorskebefattningar besättas och barnmorskedistriktens befolkning behövde aldrig vara i avsaknad av pålitlig barnmorska. Skulle reservbarnmorskekåren kunna rekryteras väl måste den emellertid erbjudas goda ekonomiska villkor. Landstingen hade i de flesta län beaktat detta och rätt avsevärt höjt reservbarnmorskornas lön (jfr tabell II). Det syntes dock styrelsen hårt att hela bördan av reservbarnmorskornas avlönande skulle falla å landstingen. Då staten bidroge till distriktsbarnmorskas avlöning hade det synts styrelsen rimligt att staten även bidroge till reservbarnmorskornas minimilön. Denna vore emellertid nu så låg (200 kronor) att styrelsen ansåge att den borde höjas till 500 kronor och att statsbidrag borde utgå med 100 kronor per år, d. v. s. med 20 % av minimilönen. I 1919 års proposition (nr 39) hade reservbarnmorskornas antal beräknats till omkring 100 i hela riket. Med hänsyn härtill skulle det för statsbidrag erforderliga anslagsbeloppet icke behöva överstiga 10,000 kronor.

Vad styrelsen sålunda anfört angående landsting gällde även stad som icke deltager i landsting men ingår i barnmorskedistriktsindelningen.

För genomförande av vad medicinalstyrelsen sålunda förordat borde lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. ändras. Vid utfärdandet av ny kungörelse angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor m. m. borde hänsyn tagas till de nu av styrelsen föreslagna statsbidragen. Beträffande statsbidragen till reservbarnmorskor borde liknande bestämmelser kunna tillämpas som de för statsbidrag till distriktsbarnmorskor gällande.

Under åberopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna följande ändrade lydelse av 11 § första stycket i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.:

11 §.

Reservbarnmorska skall åtnjuta lön med minst femhundra kronor om året. Till reservbarnmorskas årliga avlöning bidrager staten med etthundra kronor och vederbörande landsting eller stad med minst fyrahundra kronor.

Yttranden.

Över medicinalstyrelsens ifrågavarande förslag hava yttranden infordrats från länsstyrelserna, barnmorskestyrelserna, landstingens förvaltningsutskott samt styrelsen för svenska landstingsförbundet och styrelsen för svenska landskommunernas förbund.

I samtliga avgivna yttranden har det av medicinalstyrelsen avgivna förslaget blivit tillstyrkt. Myndigheterna i två län hava emellertid tillstyrkt förslaget allenast under förutsättning att statsbidraget sattes till högre belopp än det av medicinalstyrelsen föreslagna.

Styrelsen för svenska landstingsförbundet har i ärendet avgivit ett utförligt utlåtande och däri anfört i huvudsak följande.

Reservbarnmorskekåren hade icke blivit så talrik som lagstiftarna förutsatt. Detta berodde till stor del på att distriktsbarnmorskorna icke hade full sysselsättning inom sina respektive distrikt. Flera landsting hade i stället för att anställa ett större antal reservbarnmorskor, beredda att inträda i tjänst vid vakans å distriktsbarnmorsketjänster, avhjälpt vakanserna genom att låta barnmorskan i närliggande distrikt sköta den vakanta tjänsten jämte egen befattning. Härigenom hade betydande besparingar kunnat åstadkommas. Ifrågavarande förfaringssätt hade i de flesta fall kunnat tillämpas utan svårighet, enär arbetet i eget distrikt ej fullt upptagit barnmorskans tid. På detta sätt hade man i rätt stor omfattning gått till väga exempelvis i Stockholms län, där barnmorska, som jämte eget distrikt under vakans skött ett närliggande distrikt, erhållit ett extra dagarvode av 2 kronor 50 öre. Och åtminstone i detta län, men säkerligen också i andra, hade man för avsikt att, så snart vakans uppstode bland reservbarnmorskorna, minska antalet dylika tjänster, varigenom inkomstförhållandena för de återstående tjänsterna skulle automatiskt förbättras.

Enligt medicinalstyrelsen varierade reservbarnmorskornas fasta inkomster år 1924 mellan 500 och 1,600 kronor. Det av medicinalstyrelsen i dess skrivelse meddelade siffermaterialet gåve emellertid ingen kunskap om, huru dessa inkomster ställde sig i olika län, vadan man icke av detta material kunde utläsa, huru det av ämbetsverket framlagda förslaget skulle verka i praktiken, och i vilken mån man med den föreslagna höjningen av minimilönen skulle vinna syftet att förbättra reservbarnmorskornas inkomstförhållanden. För komplettering av utredningen i detta syfte hade förbundsstyrelsen låtit genomgå det av medicinalstyrelsen införskaffade primärmaterialet. Resultatet åskådliggjordes i nedanstående tablå angående reservbarnmorskornas fasta inkomster år 1924 och sådana dessa inkomster skulle tett sig, om den av medicinalstyrelsen föreslagna minimilönen tillämpats.

	Antal reservbarnmorskor med en fast årsinkomst av kronor													Summa barnmorskor	Medelinkomst per barnmorska Kronor
	499 och därunder	500—599	600—699	700—799	800—899	900—999	1,000—1,099	1,100—1,199	1,200—1,299	1,300—1,399	1,400—1,499	1,500—1,599	1,600 och däröver		
Faktiskt	—	4	4	4	4	11	8	3	7	2	4	5	6	62	1,114
Vid tillämpning av medicinalstyrelsens förslag	—	1	3	5	4	10	11	4	7	2	2	5	8	62	1,156

Av denna tablå funne man, bland annat, att den av medicinalstyrelsen föreslagna löneförhöjningen *i och för sig*, såsom naturligt vore, eftersom det stora flertalet landsting redan nu lämnade en kontant årslön om minst 500 kronor, icke skulle vara av så stor betydelse för förbättrandet av reservbarnmorskornas inkomstförhållanden. Den genomsnittliga fasta inkomsten per barnmorska och år skulle ökas från 1,114 kronor till 1,156 kronor, d. v. s. med allenast 42 kronor. Vidare framginge av tablån, *att* antalet barnmorskor med en fast inkomst understigande 800 kronor skulle minskas med 3, men att allt fortfarande 9 barnmorskor skulle befinna sig i denna låga inkomstgrupp, *att* antalet barnmorskor med en fast lön, understigande 1,200 kronor, vilket år 1924 utgjorde 38, genom den föreslagna reformen skulle minskas med allenast 3, samt *att* antalet barnmorskor i den högsta lönegruppen skulle ökas från 6 till 8.

Även om sålunda de *direkta* verkningarna av den utav medicinalstyrelsen föreslagna höjningen av reservbarnmorskas minimilön icke torde bliva så synnerligen stora, och även om en minskning av antalet reservbarnmorskor vore ägnad att i viss utsträckning förbättra dessa barnmorskors inkomstförhållanden, så följde ej därav, att man borde ställa sig avvisande till det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget. En reservbarnmorskekår måste nämligen alltid finnas, och reduktionen av densamma torde, åtminstone i landsändar med till ytinnehållet stora barnmorskedistrikt, icke kunna bliva så avsevärd. Men skulle reservbarnmorskekåren rekryteras väl, så måste densamma kunna erbjudas goda ekonomiska villkor. En åtgärd, ägnad att om ock endast i ringa mån förbättra inkomstförhållandena torde för den skull icke böra tillbakavisas. Vad som emellertid varit utslagsgivande för förbundsstyrelsen vid förevarande frågas bedömande hade varit dels dess uppfattning om det principiellt riktiga i, att staten bidroge jämväl till reservbarnmorskornas avlönande, liksom den redan bidroge till distriktsbarnmorskornas, dels dess övertygelse därom, att ett dylikt statsbidrag och föreskriften om högre minimilön vore ägnade att uppmuntra landstingen till att i högre grad än nu vore fallet sörja för att de ekonomiskt sämst ställda bland reservbarnmorskorna bereddes drägliga inkomstförhållanden.

Det av medicinalstyrelsen framlagda förslaget innebär att reservbarnmorskas lagstadgade årliga minimilön skulle höjas från nuvarande 200 kronor till 500 kronor samt att staten till reservbarnmorskas avlöning skulle lämna ett bidrag av 100 kronor för år. Medicinalstyrelsens förslag har huvudsakligen föranletts av svårigheten att få reservbarnmorsketjänsterna på ett tillfredsställande sätt besatta. Att svårigheter härutinnan föreligga har vitsordats i åtskilliga av de över medicinalstyrelsens förslag avgivna yttrandena. Departementschefen.

I det föregående har jag uttalat mig för en utredning angående möjlig-

heten att minska barnmorskedistriktens antal och i sammanhang därmed öka de kvarvarande distriktens ytvidd. Därest en dylik revision av distriktsindelningen kan genomföras skulle därigenom det erforderliga antalet reservbarnmorskor kunna i någon mån nedbringas. Såsom styrelsen för svenska landstingsförbundet anfört måste emellertid en reservbarnmorskekår alltid finnas, och det är givetvis av vikt att densamma rekryteras med fullgoda krafter. Härför lärer emellertid vara erforderligt att kårens nuvarande svaga ekonomiska villkor förbättras. Medicinalstyrelsens i detta syfte framställda förslag om höjning av den lagstadgade minimilönen och om införande av statsbidrag till nämnda lön skulle visserligen med hänsyn till beloppet av de för närvarande till flertalet reservbarnmorskor faktiskt utgående lönerna icke medföra så särdeles stor *direkt* verkan. På sätt landstingsförbundets styrelse framhållit torde emellertid införandet av ett statsbidrag och utfärdandet av föreskrift om högre minimilön komma att uppmuntra landstingen till att i högre grad än för närvarande sörja för att de ekonomiskt sämst ställda bland reservbarnmorskorna beredas drägliga avlöningsförhållanden. På grund härav och då de av medicinalstyrelsen föreslagna beloppen av minimilön och statsbidrag synas mig lämpligt avvägda, vill jag för min del ansluta mig till det av styrelsen framställda förslaget. Jag får således förorda att bestämmelserna i 11 § första stycket av lagen om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. ändras på sätt medicinalstyrelsen föreslagit. Vid bifall härtill torde stadganden angående utbetalandet av statsbidrag till reservbarnmorskor böra utfärdas av i huvudsak enahanda innehåll som nu gällande föreskrifter angående utbetalandet av statsbidrag till distriktsbarnmorskor.

I sammanhang härmed vill jag nämna att jag i statsverkspropositionen till instundande riksdag vid behandling av frågan om anslag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden kommer att framställa förslag om *särskilda* statsbidrag till avlöning av reservbarnmorskor inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Ifrågavarande särskilda statsbidrag äro avsedda att utgå utöver de statsbidrag jag i det föregående förordat.

Såväl den av mig nu föreslagna höjningen av lönen till reservbarnmorskorna som ock den förut föreslagna höjningen av avlöningen till distriktsbarnmorskorna kräver förhöjning av landstingens anslag till förevarande ändamål. Då landstingen icke kunna fatta beslut härom förrän vid sina sammanträden under hösten 1926 och landstingens budgetår sammanfaller med kalenderåret, torde tidpunkten för ikraftträdandet av de utav mig föreslagna lagändringarna icke böra sättas tidigare än till den 1 januari 1927.

Då gällande lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. tillkommit i den för kommunallag stadgade ordning, böra givetvis de av mig föreslagna lagändringarna genomföras på enahanda sätt.

III. Förslagets ekonomiska innebörd.

Jag vill nu till sist något uppehålla mig vid det framställda förslagets ekonomiska innebörd och de verkningar detsammas genomförande kan beräknas få på riksstatsanslagen för nästkommande budgetår.

Vad då först angår distriktsbarnmorskorna skulle enligt förslaget dessa barnmorskors minimilön höjas med 150 kronor för år. Distriktsbarnmorskornas antal uppgår, enligt av medicinalstyrelsen lämnad uppgift, för närvarande till omkring 1,650. Totalkostnaden för den för ifrågavarande barnmorskor föreslagna lönehöjningen skulle således för helt år utgöra omkring 247,500 kronor. Denna kostnad skulle enligt förslaget delas lika mellan kommunerna, staten och landstingen. På var och en av nämnda parter skulle således komma ett årsbelopp av omkring 82,500 kronor. Då emellertid kommunerna redan nu avlöna omkring halva antalet distriktsbarnmorskor med belopp, som med minst 50 kronor överstiga minimilönen, torde kommunernas årliga merkostnad under den närmaste tiden icke komma att uppgå till mer än omkring 41,000 kronor.

För statens vidkommande innebär löneförhöjningen att utgifterna till bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskorna ökas med omkring 82,500 kronor för helt år.

Vad beträffar reservbarnmorskorna skulle enligt förslaget deras minimilön höjas med 300 kronor för år, därav 200 kronor skulle komma på landstinget och 100 kronor på staten. För flertalet landsting skulle emellertid, såsom jag i det föregående antytt, den föreslagna höjningen av nu ifrågavarande barnmorskors minimilön icke föranleda någon kostnadsökning. För statens del innebär förslaget ett årsbidrag av 100 kronor för var och en av de omkring 75 reservbarnmorskorna i riket. Statens kostnad för förslagets genomförande med avseende på reservbarnmorskorna kan alltså beräknas till omkring 7,500 kronor för helt år.

De föreslagna statsbidragen till distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor skulle således för statsverket medföra en kostnadsökning av sammanlagt omkring (82,500 + 7,500) 90,000 kronor för år. Som emellertid de av mig förordade lagändringarna icke skulle träda i kraft förr än den 1 januari 1927, torde kostnadsökningen för budgetåret 1926—1927 komma att begränsas till hälften av sistnämnda belopp eller till omkring 45,000 kronor.

Anslag till bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor.

Medicinalstyrelsen.

I riksstaten för innevarande budgetår är uppfört ett extra förslagsanslag till bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor å 560,000 kronor.

Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 5 augusti 1925 anmält att belastningssiffran å motsvarande anslag för budgetåret 1924—1925 uppginge till omkring 586,500 kronor. Med hänsyn härtill har styrelsen ansett att därest ifrågavarande anslag fortfarande komme att utgå efter nu gällande grunder anslagsbeloppet för nästa budgetår borde beräknas till 590,000 kronor. Skulle däremot det av styrelsen framställda förslaget till löneförhöjning åt distrikts- och reservbarnmorskor komma att genomföras vid 1926 års riks-

dag, borde enligt styrelsens mening anslaget ökas för bidragsförhöjningen till distriktsbarnmorskor med omkring 100,000 kronor och för bidragen till reservbarnmorskor med omkring 10,000 kronor.

Departementschefen.

Såsom jag i det föregående angivit torde den för nämnda löneförhöjningar erforderliga anslagsökningen för nästkommande budgetår stanna vid omkring 45,000 kronor. Med hänsyn härtill synes i riksstaten för budgetåret 1926—1927 böra för nu ifrågavarande ändamål uppföras ett extra förslagsanslag å (590,000 + 45,000) 635,000 kronor. Anslaget torde lämpligen böra rubriceras bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor.

Angående anvisande av nämnda anslag kommer jag att göra hemställan i statsverkspropositionen till instundande riksdag (femte huvudtiteln, punkt 89).

Ett bifall till de av mig här i olika hänseenden framställda förslagen påkallar vissa ändringar i kungörelsen den 20 februari 1920 (nr 140) angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor m. m. samt i reglementet för barnmorskor den 21 november 1919 (nr 798). Förslag till dessa författningsändringar torde jag, sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, få underställa Kungl. Maj:t.

Anslag till dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl.

I riksstaten för innevarande budgetår är uppfört ett extra förslagsanslag å 250,000 kronor till beredande av dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor och vissa av kommun fast anställda barnmorskor. De för utbetalningar från detta anslag gällande föreskrifterna äro meddelade i kungörelse den 8 maj 1925 (nr 208). Enligt berörda föreskrifter utgår dyrtidshjälp av statsmedel med det belopp, varmed den inkomst — dyrtidshjälp av statsmedel ej inräknad — som barnmorska åtnjutit under år 1924 understiger 1,500 kronor, dock i intet fall med högre belopp än 200 kronor. Härav torde framgå att jämväl nu ifrågavarande anslag kommer att röna inflytande av den löneförhöjning för distriktsbarnmorskorna jag i det föregående föreslagit.

Medicinalstyrelsen.

I skrivelse den 5 augusti 1925 har medicinalstyrelsen i förevarande hänseende anfört i huvudsak följande.

Belastningssiffran å anslaget till dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl. hade för budgetåret 1924—1925 uppgått till omkring 215,000 kronor. Genom de av medicinalstyrelsen föreslagna löneförhöjningarna för distriktsbarnmorskorna komme ett färre antal distriktsbarnmorskor än förut att bliva berättigade till dyrtidshjälp. I regel torde en distriktsbarnmorska, som uppbure båda ålderstilläggen och vars naturaförmåner, respektive ersättning för naturaförmåner, uppginge till 250 kronor, icke kunna, sedan minimilönen höjts till 950 kronor, bliva berättigad att erhålla dyrtidshjälp. Distriktsbarnmorskorna vore för närvarande till antalet omkring 1,650 och de kommunalt anställda barnmorskorna omkring 450. Räknade man med att omkring en tredjedel av distriktsbarnmorskorna (eller 550) samt alla de kommunalt anställda bleve berättigade till högsta dyrtidshjälp, skulle ett anslag å högst 200.000 kronor bliva för ändamålet erforderligt. Med hänsyn till den senaste belastningssiffran syntes man dock kunna begränsa anslaget till 150,000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen, under förutsättning att styrelsens förslag om minimilönens höjande vunne bifall, hemställt att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för beredande av dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor och vissa av kommun fast anställda barnmorskor för budgetåret 1926—1927 anvisa ett extra förslagsanslag av 150,000 kronor att utgå enligt gällande grunder.

Det av medicinalstyrelsen sålunda angivna beloppet torde vara väl högt beräknat. Med hänsyn till den å anslaget för nästlidet budgetår föreliggande underbelastningen torde anslaget efter genomförandet av den föreslagna löneförhöjningen till distriktsbarnmorskorna icke behöva beräknas till högre belopp än omkring 100,000 kronor för helt år. Som emellertid enligt vad jag i det föregående föreslagit de förhöjda lönerna för distriktsbarnmorskorna skulle börja utgå först från och med den 1 januari 1927, torde för tiden 1 juli—31 december 1926 böra beräknas ett belopp, motsvarande hälften av belastningen under budgetåret 1924—1925 eller 107,500 kronor, och för tiden 1 januari—30 juni 1927 ett belopp, utgörande hälften av det nyssnämnda årsbeloppet å 100,000 kronor, d. v. s. 50,000 kronor. I enlighet härmed skulle för budgetåret 1926—1927 erfordras ett belopp av (107,500 + 50,000) 157,500 kronor, vilket för vinnande av någon marginal torde böra avrundas uppåt till 160,000 kronor. Departementschefen.

Angående anvisande av ett anslag å sistnämnda belopp kommer jag att göra hemställan i statsverkspropositionen till instundande riksdag (femte huvudtiteln, punkt 90).

Bestämmelserna angående dyrtidshjälpens utbetalning synas böra erhålla enahanda innehåll som för närvarande men torde lämpligen böra formuleras så, att de äga giltighet tillsvidare så länge anslag för ändamålet anvisas.

Föredragande departementschefen uppläser härefter ett i enlighet med de av honom förordade grunderna avfattat *förslag till lag om ändrad lydelse av 4, 7 och 11 §§ i lagen den 28 mars 1919 om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.*, vilket förslag är av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer att detsamma måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Åke Karlholm.